

Ηλεκτρονική Βιβλιοθήκη ΑΠΘ 1998-2008: εξέλιξη- αξιολόγηση *

Ε. Κοσέογλου¹, Σ. Ζαπουνίδου¹, Ξ. Αγορογιάννη¹, Θ. Πετρίδης² Κ. Ξενίδου-Δέρβου³,
Σ. Αλεξανδρίδου¹

1. Μονάδα δικτυακού τύπου Κεντρ.Βιβλιοθήκης ΑΠΘ, 2. Μονάδα Μηχανοργάνωσης Κεντρ.Βιβλιοθήκης ΑΠΘ, 3. Βιβλιοθήκη Τμημάτων Φυσικής & Πληροφορικής, ΑΠΘ

Περίληψη

Η εισήγηση αυτή έχει ως σκοπό να παρουσιάσει την εξελικτική πορεία της ηλεκτρονικής βιβλιοθήκης του ΑΠΘ και κυρίως να διερευνήσει την επιτυχία των επιλογών του παρελθόντος μέσω των στατιστικών στοιχείων χρήσης ηλεκτρονικών πηγών που διαθέτουν οι εκάστοτε εκδότες-διαθέτες. Η χρήση των ηλεκτρονικών πηγών (συνδρομές ΑΠΘ και HEAL-Link) από την ακαδημαϊκή κοινότητα του ΑΠΘ και ο συσχετισμός τους με άλλα ποσοτικά δεδομένα αποκαλύπτει χρήσιμες πληροφορίες τόσο για την πολιτική ανάπτυξης, όσο και για την οργάνωση των υπηρεσιών της βιβλιοθήκης του ΑΠΘ εν γένει.

Λέξεις-Κλειδιά: Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες, Στατιστικά Χρήσης, Ηλεκτρονικές Πηγές

Abstract

This paper aims at both presenting the AUTH electronic library and evaluating the success of past collection development choices. Usage reports/data offered by publishers and vendors when correlated with other numerical data, may reveal the use of the library collection (AUTH and HEAL-Link subscriptions), as well as other useful information regarding the AUTH library collection development policy and the overall AUTH library services organization.

Keywords : Academic libraries, Usage Reports, Electronic Resources

1. Εισαγωγή

Στόχος του επιστήμονα (επίσταμαι = γνωρίζω κάτι καλά) είναι η επίτευξη της γνώσης μέσω της έρευνας. Για τη διεξαγωγή έρευνας απαιτούμενο είναι η ανεύρεση της βιβλιογραφίας, η συγγραφή άρθρων για την εξέλιξη της επιστήμης και η μετάδοσή της μέσω της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Από την άλλη η βιβλιοθήκη έχει ως στόχο της την παροχή όλο και περισσότερο υλικού για την κάλυψη των αναγκών των χρηστών της. Από νωρίς έγινε αντιληπτό ιδιαίτερα στο εξωτερικό ότι είναι αδύνατο μια βιβλιοθήκη να καλύψει το σύνολο των αναγκών των χρηστών της ιδιαίτερα ενός ακαδημαϊκού

* Η Ηλεκτρονική βιβλιοθήκη του ΑΠΘ αναπτύχθηκε στα πλαίσια του έργου “Εκσυγχρονισμός του Συστήματος Βιβλιοθηκών του Α.Π.Θ. - Γ’ΚΠΣ”, το οποίο εκτελείται στα πλαίσια του 2ου Επιχειρησιακού Προγράμματος για την Εκπαίδευση και την Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση (ΕΠΕΑΕΚ II) και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο).

ιδρύματος, τόσο λόγω του οικονομικού παράγοντα (κάθε ίδρυμα διαθέτει πεπερασμένο προϋπολογισμό), όσο και λόγω της τεράστιας εκδοτικής παραγωγής.

Στα μέσα περίπου της δεκαετίας του '90 οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες συνειδητοποίησαν ότι, όσο και αν διευρύνονταν οι υπηρεσίες διαδανεισμού, δε θα μπορούσαν να καλύψουν τους χρήστες τους. Τα όρια μιας τοπικής συλλογής ήταν πια πολύ περιορισμένα μέσα στο παγκόσμιο δίκτυο παραγωγής και μια μικρή χώρα σαν την Ελλάδα μόνο μέσω συνεργασίας θα μπορούσε να επιβιώσει (Τζεδάκη 2000 σ. 96). Ευτυχώς συγκυρία στη δύσκολη αυτή περίοδο αποτελούν οι χρηματοδοτήσεις από τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης που βοηθούν τόσο τα Ιδρύματα ως μονάδες όσο και την δημιουργία του HEAL-Link.

Ξεκινά λοιπόν μια περίοδος άνθισης του συνόλου των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών η οποία και συνεχίζεται. Στόχος των περισσότερων βιβλιοθηκών γίνεται ο εκσυγχρονισμός με τη χρήση των δυνατοτήτων που προσφέρει το διαδίκτυο, η ανάπτυξη των συλλογών και η δημιουργία νέων υπηρεσιών προς τους χρήστες. Έτσι παράλληλα με το έντυπο υλικό επιτυγχάνεται πρόσβαση και σε ηλεκτρονικό υλικό που με τις άδειες χρήσης «βγάζει» τη βιβλιοθήκη από τα στενά φυσικά της όρια χώρου και χρόνου, παρέχοντας σε πολλούς χρήστες ταυτόχρονη πρόσβαση στο ίδιο υλικό.

2. Η ηλεκτρονική βιβλιοθήκη του ΑΠΘ

Το ΑΠΘ είναι από τα μεγαλύτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα στην Ελλάδα με 2.800 μέλη ΔΕΠ, 35.000 φοιτητές σε κανονικό εξάμηνο σπουδών, περίπου 9.000 μεταπτυχιακούς φοιτητές και υποψήφιους διδάκτορες (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία), με 8 Σχολές και 42 τμήματα που καλύπτουν όλα τα πεδία της γνώσης και μεγάλο επίσης αριθμό εργαζομένων. Εκ των πραγμάτων είναι ιδιαίτερα πολύπλοκη η δομή και η διαχείριση ενός τέτοιου οργανισμού με μεγάλη επίσης ιστορική διαδρομή. Μέσα σε αυτόν τον ιστορικό οργανισμό οι βιβλιοθήκες, και όχι μόνο, είχαν μια δομή λειτουργίας ριζωμένη στο χρόνο και στενά συνδεδεμένη με την κάθε σχολή, τμήμα ή και σπουδαστήριο στο οποίο τυπικά υπάγονταν. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την ύπαρξη πάρα πολλών βιβλιοθηκών που λειτουργούσαν η καθεμιά ανεξάρτητα, χωρίς ενιαία πολιτική, χωρίς κοινούς κανόνες για το υλικό και τη διαχείρισή του, χωρίς μια κεντρική διοικητική μονάδα συντονισμού. Αξίζει να σημειωθεί ότι μόλις το 2005 συντάχθηκε ενιαίος κανονισμός λειτουργίας του Συστήματος Βιβλιοθηκών του ΑΠΘ και εγκρίθηκε από την Πρυτανεία.

2.1 Ηλεκτρονική Συλλογή ΑΠΘ

Από τα τέλη του 1999 με τη σύσταση του HEAL-Link και την υπογραφή συμφωνιών πρόσβασης σε ηλεκτρονικό υλικό με μια σειρά από εκδότες διεθνούς φήμης καλύφθηκαν σε μεγάλο βαθμό οι ανάγκες των θετικών και εφαρμοσμένων επιστημών, ενώ δεν υπήρχε η ανάλογη κάλυψη στις ανθρωπιστικές επιστήμες. Έχοντας αυτό ως δεδομένο το ΑΠΘ προσπάθησε να ενισχύσει με ηλεκτρονικό υλικό τις θεωρητικές επιστήμες, οι χρήστες των οποίων είναι λιγότερο εξοικειωμένοι με τις ηλεκτρονικές πηγές. Ξεκίνησε από το 2002 μία προσπάθεια, η οποία και συνεχίζεται έως σήμερα, για εμπλουτισμό της συλλογής του ΑΠΘ σε υλικό που καλύπτει τις ανθρωπιστικές, καθώς και τις επιστήμες υγείας. Ο ιατρικός προσανατολισμός ήρθε να καλύψει την έλλειψη ενιαίας ιατρικής βιβλιοθήκης στο ΑΠΘ, το μεγάλο αριθμό ΔΕΠ που έχουν οι ιατρικές σχολές και τις αυξημένες ερευνητικές τους ανάγκες για όσο το δυνατό πιο πρόσφατα δημοσιευμένο υλικό.

Στα τέλη του 2003 το ΑΠΘ αποκτά συνδρομή σε τρεις συλλογές του JSTOR (αρχαιακό υλικό επιστημονικών περιοδικών με πρόσβαση στο πλήρες κείμενο από το πρώτο τεύχος του περιοδικού, όπου αυτό είναι διαθέσιμο). Τα υψηλά στατιστικά χρήσης και η θετική ανάδραση από τους χρήστες οδήγησε στη σταδιακή πρόσκτηση και άλλων συλλογών του JSTOR. Την ίδια χρονιά η βιβλιοθήκη αποκτά πρόσβαση στο ProjectMUSE (συλλογή ηλεκτρονικών περιοδικών για τις ανθρωπιστικές επιστήμες που από το 2006 ανήκει στη συλλογή του HEAL-Link), στο Θησαυρό της Ελληνικής Γλώσσας (TLG που από το 2006 ανήκει στη συλλογή του HEAL-Link), και στην online έκδοση βιβλιογραφικών βάσεων που ήταν πριν διαθέσιμες μόνο μέσω cd-rom (MLA, SportDiscus, ATLA κ.ά.). Το 2004 αποκτά για ένα χρόνο συνδρομή στη συλλογή Academic Search Premier της EBSCO και το 2005 η βιβλιοθήκη αποκτά συνδρομή στη βάση της ProQuest 5000 International, που αποτελεί μια εύκολη και οικονομική επιλογή μέσω της λογικής των πακέτων, καθώς η συγκεκριμένη βάση προσφέρει πρόσβαση σε περίπου 5000 περιοδικά πλήρους κειμένου και παρέχει διαθεματική κάλυψη. Το 2007 οι συνδρομές στις βάσεις Brepolis και DiscoveryGate προσφέρουν επιπλέον εργαλεία έρευνας για τις κλασικές σπουδές και τις σπουδές στη χημεία και βιολογία αντίστοιχα. Το 2008 το ΑΠΘ αποκτά ένα ακόμα εργαλείο για τις ανθρωπιστικές σπουδές και τη Θεολογία, την Patrologia Latina η οποία λειτουργεί συμπληρωματικά με την Patrologia Graeca, διαθέσιμη μέσω HEAL-Link. Τέλος, μέσα στο 2008 αποκτώνται επίσης τρεις νέες ιατρικές βάσεις (Embase.com, Cochrane, BMJ Clinical Evidence) και η online ιατρική εγκυκλοπαίδεια ImagesMD.

Τα τελευταία τρία χρόνια η βιβλιοθήκη του ΑΠΘ έθεσε ένα νέο προσανατολισμό στην ανάπτυξη της συλλογής αγοράζοντας ένα σημαντικό αριθμό ηλεκτρονικών βιβλίων. Από το 2003 ήδη το ΑΠΘ είχε πρόσβαση από κοινού με κάποια άλλα ελληνικά πανεπιστήμια σε ένα μικρό αριθμό βιβλίων της NetLibrary. Το 2006 αποκτά 100 ιατρικά βιβλία του Ovid και το 2007 αγοράζει τις συλλογές των EEBO & Gale 125.000 & 180.000 τεκμήρια αντίστοιχα, υλικό αρχαιακό με άπαξ πληρωμή. Οι συγκεκριμένες συλλογές, οι οποίες προστέθηκαν όπως και τα υπόλοιπα ηλεκτρονικά βιβλία στο δημόσιο κατάλογο (OPAC), αποκτήθηκαν μέσω των χρηματοδοτήσεων του ΕΠΕΑΕΚ. Επίσης το 2007 η βιβλιοθήκη αποκτά πρόσβαση σε έναν αριθμό (περίπου 200) Safari ηλεκτρονικών βιβλίων πληροφορικής με τη δυνατότητα αλλαγής τίτλου, όπου δοκιμάζεται κάτι πρωτοποριακό η δυνατότητα αλλαγής τίτλου κατά τη διάρκεια της συνδρομής, αφού η συνδρομή αφορά σε μονάδες (slots) και όχι σε συγκεκριμένους τίτλους. Πρόσφατα μέσα στο 2008 απέκτησε πρόσβαση σε 150 τίτλους από το Wiley και 85 τίτλους βιβλίων αναφοράς από τη Gale Virtual Reference Library, όπως και σε τέσσερις συλλογές με αρχαιακό υλικό περιοδικών της Periodicals Archive Online (PAO) που καλύπτουν κατά κύριο λόγο τις ανθρωπιστικές επιστήμες.

Οι συνδρομές σε ηλεκτρονικό υλικό καλύπτονται πλέον από τον τακτικό προϋπολογισμό της Κεντρικής Βιβλιοθήκης του ΑΠΘ με το 1/3 του τακτικού προϋπολογισμού να διατίθεται για τις συνδρομές σε ηλεκτρονικό υλικό και τα υπόλοιπα 2/3 για το έντυπο υλικό περιοδικών. Η ανάπτυξη της συλλογής του ΑΠΘ επηρεάστηκε από τη συλλογή του HEAL-Link, η οποία παρέχει διαθεματική κάλυψη και πρόσβαση σε έγκυρα περιοδικά, βιβλία και βάσεις με υψηλό αντίκτυπο από τους πιο γνωστούς εκδοτικούς οίκους. Η συλλογή του ΑΠΘ εξελίχθηκε έτσι ώστε να καλύψει 'κενά' του HEAL-Link σε συγκεκριμένα επιστημονικά πεδία και τις εξειδικευμένες ανάγκες του Ιδρύματος. Οι δύο συλλογές δρουν, επομένως, συμπληρωματικά και από κοινού προσφέρουν μία 'δυνατή' συλλογή, η οποία χρησιμοποιείται ολοένα και περισσότερο από την ακαδημαϊκή κοινότητα του ΑΠΘ όπως μαρτυρούν τα στατιστικά χρήσης που συλλέγει η Μονάδα Δικτυακού Τόπου.

3. Στατιστικά στοιχεία χρήσης: συλλογή, μορφοποίηση, παρουσίαση και αποτίμηση

Η συλλογή στατιστικών στοιχείων χρήσης με την αύξηση μάλιστα των ηλεκτρονικών πηγών του ΑΠΘ αναδεικνύεται όλο και πιο σημαντική για τη βιβλιοθήκη η οποία σε τακτά διαστήματα στοχεύει να εξετάζει την ανάπτυξη της συλλογής, την καλύτερη κάλυψη των αναγκών των χρηστών και την ορθή οικονομική διαχείριση του προϋπολογισμού. Το βέβαιο είναι ότι πρόκειται για μία διαδικασία δύσκολη, χρονοβόρα και όχι πάντα αξιόπιστη. Οι βιβλιοθηκονόμοι καλούνται να συλλέξουν από την πλατφόρμα του κάθε εκδότη ή διαθέτη στατιστικά στοιχεία σε μία ποικιλία μορφών και νοημάτων ο ίδιος δείκτης (π.χ. search) ενδέχεται για τον καθένα από αυτούς να έχει διαφορετικό νόημα. Τα δεδομένα αυτά, αφού συλλεχθούν, πρέπει έπειτα να αποκτήσουν με κάποιο τρόπο κοινή μορφοποίηση, ώστε να μπορούν έπειτα οι βιβλιοθηκονόμοι να τα επεξεργαστούν και να βγάλουν συμπεράσματα. Η όλη διαδικασία (συλλογή-μορφοποίηση-ανάλυση) απαιτεί τη λήψη αποφάσεων, οι οποίες και παρουσιάζονται παρακάτω.

3.1 Συλλογή και μορφοποίηση

Όσον αφορά τη συλλογή των δεδομένων, υπάρχουν δύο τρόποι: είτε παρακολουθώντας τοπικά την πρόσβαση των χρηστών, μέθοδος περίπλοκη, όπως παρατηρεί η Anderson (2006, σ.4), είτε μέσω των περιβαλλόντων των εκδοτών-διαθετών. Οι περισσότεροι εκδότες παρέχουν πια μέσα από τα περιβάλλοντά τους στατιστικά χρήσης των ηλεκτρονικών πηγών. Η πρόσβαση σε αυτά τα δεδομένα πραγματοποιείται με τη χρήση αναγνωριστικών στοιχείων (username & password) από το διαχειριστή (administrator) των ηλεκτρονικών πηγών μίας βιβλιοθήκης. Η μονάδα δικτυακού τόπου και διαχείρισης ηλεκτρονικών πηγών του ΑΠΘ συλλέγει τα στατιστικά χρήσης που διαθέτουν οι εκδότες. Για τη διευκόλυνση της διαδικασίας μορφοποίησης επέλεξε να συλλέγει, όπου αυτό ήταν δυνατό, στατιστικά που ακολουθούν το πρότυπο COUNTER (COUNTER Project, 2008). Συγκεκριμένα επιλέχθηκε η συλλογή των αναφορών JR1 (Releases 1 & 2) για τα περιοδικά (COUNTER Project, 2005, σσ.9-11), DB1 & DB3 (Releases 1 & 2) για τις βάσεις δεδομένων (COUNTER Project, 2005, σσ.14-21), και BR1, BR2, BR5, BR6 (Release 1) για τις ηλεκτρονικές μονογραφίες (COUNTER Project, 2006, σσ.13-30).

Πίνακας 1 Αναφορές COUNTER που συλλέγει το ΑΠΘ

Κωδ.	Περιεχόμενα Αναφοράς
JR1	Σύνολο πετυχημένων αιτημάτων για πλήρη κείμενα άρθρων κατά μήνα και περιοδικό.
DB1	Σύνολο αναζητήσεων και συνδέσεων (sessions) ανά μήνα και Βάση Δεδομένων
DB3	Σύνολο αναζητήσεων και συνδέσεων ανά μήνα και υπηρεσία (π.χ. μία υπηρεσία μπορεί να περιέχει πολλές βάσεις δεδομένων)
BR1	Σύνολο πετυχημένων αιτημάτων για τίτλους (ολόκληρο το βιβλίο) κατά μήνα και τίτλο
BR2	Σύνολο πετυχημένων αιτημάτων για μέρη των τίτλων κατά μήνα και τίτλο
BR5	Σύνολο αναζητήσεων και συνδέσεων κατά μήνα και τίτλο
BR6	Σύνολο αναζητήσεων και συνδέσεων κατά μήνα και υπηρεσία (π.χ. όνομα πλατφόρμας)

Παρά την ύπαρξη του προτύπου COUNTER και το σύνολο των προσπαθειών² που έχουν γίνει από τα τέλη της δεκαετίας του '90 για την εφαρμογή και χρήση προτύπων στην

² Το 1998 το ICOLC ανέπτυξε ένα οδηγό με κατευθυντήριες γραμμές –οδηγίες (guidelines) που προσπαθούσε να θέσει κάποιες σταθερές στην ορολογία και στο είδος των στατιστικών. Επίσης έγιναν προσπάθειες από το NISO (National Information Standard Organization), τη ERMI (Electronic Resources Management Initiative), την ARL (Association of Research Libraries) που αναπτύσσει το E-Metrics project

παράδοση των στατιστικών αναφορών από τους εκδότες-διαθέτες, οι βιβλιοθηκονόμοι εξακολουθούν να μορφοποιούν τα δεδομένα που συλλέγουν, ώστε να τα επεξεργαστούν.

Για τα ηλεκτρονικά περιοδικά η συλλογή στατιστικών ήταν σχετικά εύκολη. Για τις περισσότερες πηγές του HEAL-Link μετά το 2003 τα στατιστικά είναι σύμφωνα με το JR1 (Releases 1 & 2 ανάλογα με τον εκδότη-διαθέτη). Επίσης από το 2004 και εξής οι υπηρεσίες JSTOR, ProjectMuse και ProQuest δίνουν στατιστικά σε μορφή COUNTER. Οι ίδιες υπηρεσίες διαθέτουν και επιπλέον στατιστικές αναφορές (όχι τύπου COUNTER), όπως summary statistics, numbers of hits, sessions, searches, IP, κ.λπ. Όσον αφορά τις βάσεις δεδομένων (ΒΔ), το ΑΠΘ διαθέτει πάνω από 120 βάσεις που καλύπτουν όλες τις θεματικές ενότητες (π.χ. CSA, ATLA, ProQuest5000, Embase κ.λπ.). Επίσης μέσω του HEAL-Link έχει πρόσβαση σε πάνω από 15 ΒΔ (π.χ. OCLC FirstSearch, WilsonWeb). Στην ορολογία των στατιστικών για τις ΒΔ πρόβλημα αποτέλεσε η διευκρίνιση των όρων searches run, searches και queries. Σύμφωνα με τις αναφορές DB1 & DB3 ο όρος searches ισοδυναμεί με τα queries (COUNTER Project, 2005, σσ.7-8) αυτό όμως δεν ισχύει πάντα. Για τη CSA, ProQuest, MathScinet, Cochrane η συλλογή έγινε μέσα από τα χειριστικά περιβάλλοντα με τη χρήση username & password, ενώ για τις υπόλοιπες τα στοιχεία στάλθηκαν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου από το προσωπικό τεχνικής υποστήριξης των εκδοτών-διαθετών.

Η πιο προβληματική από όλες τις περιπτώσεις είναι αυτή των ηλεκτρονικών βιβλίων, αφού σχεδόν κανένας εκδότης δεν παρέχει στατιστικά COUNTER. Αν και υπάρχει μια ομοιομορφία στην ορολογία για τους όρους search & session, το μεγάλο πρόβλημα εντοπίζεται στην ορολογία που χρησιμοποιεί κάθε πλατφόρμα για το «διάβασμα», «κατέβασμα» ενός ολόκληρου βιβλίου ή μέρους αυτού. Εμφανίζονται διάφοροι όροι όπως full text accessed (EEBO), FT= full text (Gale ebooks), total record return (NetLibrary), sections viewed (Safari) κ.ά. Προκειμένου να επιτευχθεί η κοινή μορφοποίηση -και έπειτα σύγκριση- των στοιχείων, επιλέχθηκε όλοι αυτοί οι όροι να αποδίδονται με τον όρο “items request”. Ο όρος αυτός αναφέρεται στο γλωσσάριο της COUNTER αναφοράς για Books and Reference Works (COUNTER Project, 2006, σ.10) με περιγραφή: ‘ο αριθμός των τεκμηρίων (items) που ζητήθηκαν από τους χρήστες σαν αποτέλεσμα μιας έρευνας. Τα αιτήματα των χρηστών περιλαμβάνουν ανάγνωση, αποθήκευση, ηλεκτρονική ταχυδρόμηση και εκτύπωση των τεκμηρίων. Φυσικά αυτές οι πληροφορίες καταγράφονται όπου υπάρχει ανάλογη τεχνική δυνατότητα από τον εξυπηρετητή του εκδότη/διαθέτη’. Τέλος, για όσους εκδότες-διαθέτες δεν παρέχουν στατιστικά τύπου COUNTER, η μονάδα επέλεξε να συλλέγει τα στατιστικά στοιχεία χρήσης και έπειτα να τα μορφοποιεί σύμφωνα με τους όρους που χρησιμοποιεί το συγκεκριμένο πρότυπο. Με το τέλος της μορφοποίησης ξεκινά η ανάλυση των δεδομένων.

3.2 Παρουσίαση στατιστικών στοιχείων αναφορών

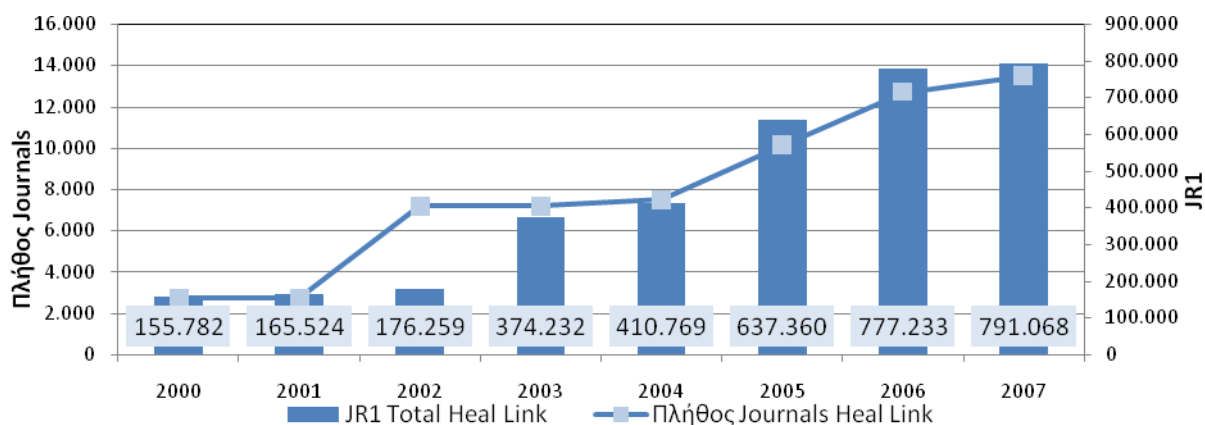
3.2.1. Ηλεκτρονικά Περιοδικά

Η JR1 αναφορά σχετικά με τα ηλεκτρονικά περιοδικά αποδεικνύει την ολοένα αυξανόμενη χρήση των ηλεκτρονικών περιοδικών από την ακαδημαϊκή κοινότητα του ΑΠΘ. Τα νούμερα δεν μπορούν να αξιολογηθούν μεμονωμένα. Μεγάλη βαρύτητα έχει ο αριθμός των συλλογών των περιοδικών και το ποσοστό αύξησης τους από χρονιά σε

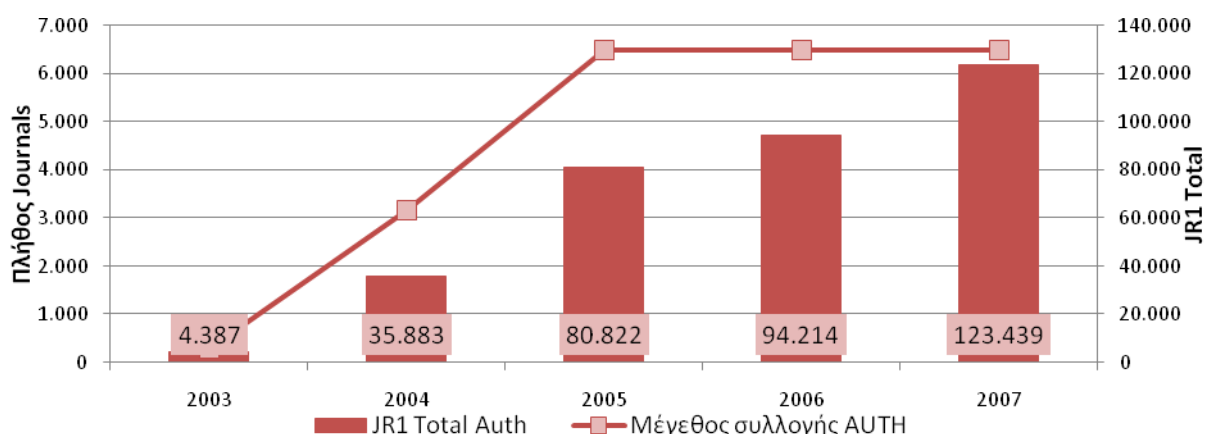
και το Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης ISO (International Standards Organization), ο οποίος εξέδωσε πρότυπα συλλογής στατιστικών και δεικτών αξιολόγησης (ISO 2789:2006, ISO 11620:1998 & ISO/TR 20983:2003).

χρονιά. Έτσι, ο αριθμός των “download” της κάθε χρονιάς αποκτά διαφορετικό νόημα, όταν συσχετίζεται με τον αριθμό των συλλογών και των περιοδικών της αντίστοιχης χρονιάς. Οι συγκεκριμένοι συσχετισμοί αποδεικνύουν μια σταθερή ανοδική πορεία της χρήσης των ηλεκτρονικών πηγών, τόσο των συνδρομών του ΑΠΘ, όσο και εκείνων του HEAL-Link από την ακαδημαϊκή κοινότητα του ΑΠΘ (γράφημα 1 & 2).

Γράφημα 1 Εξέλιξη χρήσης eJournals - Heal Link. Downloads άρθρων περιοδικών

Γράφημα 2 Εξέλιξη χρήσης eJournals – ΑΠΘ. Downloads άρθρων περιοδικών

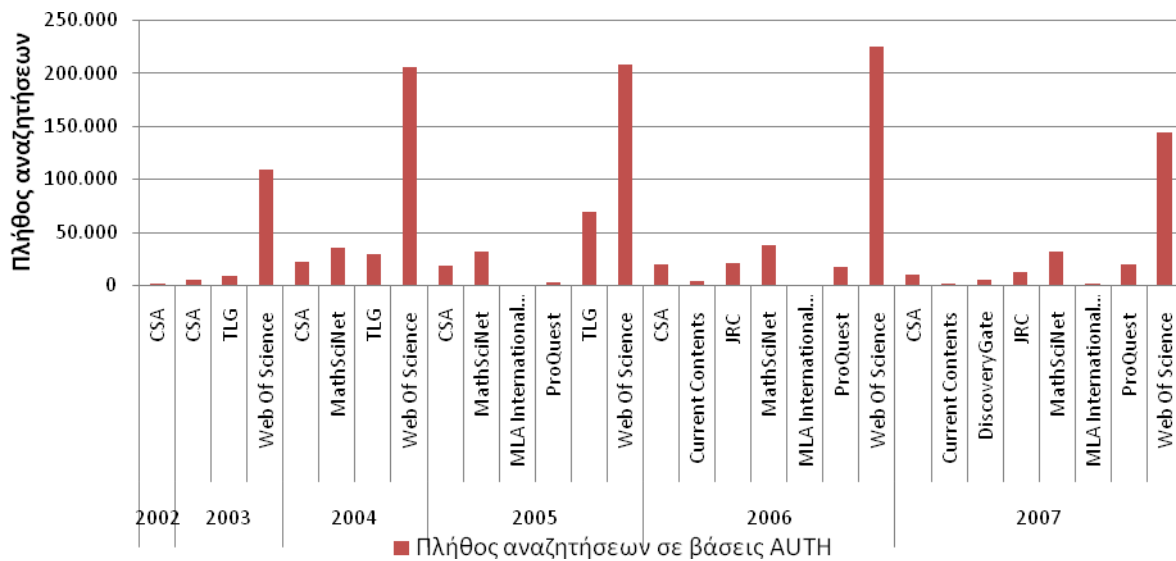

3.2.2. Βάσεις Δεδομένων

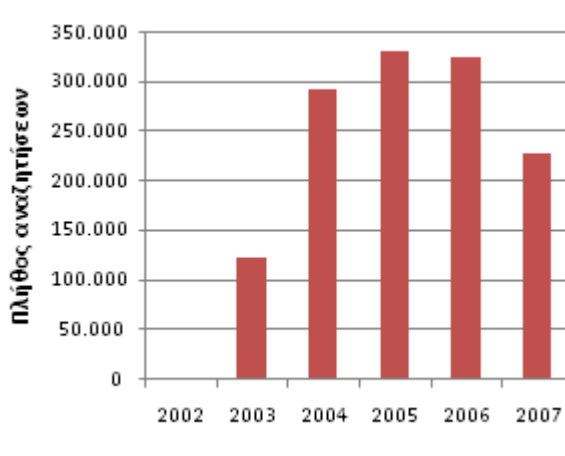
Οι βάσεις δεδομένων παραμένουν ένα γενικότερο ζήτημα προβληματισμού των βιβλιοθηκονόμων τον τελευταίο καιρό. Ήταν τα πρώτα εργαλεία που εμφανίστηκαν ηλεκτρονικά και τα πρώτα χρόνια είχαν σημαντική απήχηση. Σήμερα με την πληθώρα των ηλεκτρονικών πηγών η χρήση τους έχει ατονήσει. Οι βάσεις που προσφέρουν πρόσβαση στο πλήρες κείμενο ανάλογα με τις συνδρομές του ΑΠΘ, όπως η Scopus, CSA, ProQuest κ.ά., εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά χρήσης, ενώ οι υπόλοιπες εμφανίζουν χαμηλά ποσοστά χρήσης για δύο κυρίως λόγους: δεν υπάρχει απευθείας σύνδεση με το πλήρες κείμενο και οι περισσότερες είναι τόσο θεματικά εξειδικευμένες που μειώνεται δραστικά ο αριθμός των χρηστών στον οποίο απευθύνονται. Μία ακόμα παράμετρος που επηρεάζει την αποτίμηση της επιτυχίας μιας συνδρομής ΒΔ είναι και η χρονική της διάρκεια. Το ΑΠΘ μέσα στο 2008 απέκτησε τρεις νέες γνωστές ιατρικές βάσεις (Embase.com, Cochrane, BMJ). Αν και τα στατιστικά χρήσης για το πρώτο εξάμηνο του 2008 είναι ιδιαίτερος ενθαρρυντικά, η αποτίμηση της επιτυχίας της αγοράς αναμένεται να γίνει μετά το πέρας και τη συλλογή στατιστικών δύο ετών. Αν και τα στατιστικά χρήσης ερμηνεύονται ανάλογα και σε σχέση με τις παραμέτρους που αναφέρθηκαν, κρίθηκε πως ο αριθμός των αναζητήσεων (searches) σε μια βάση μπορεί

να λειτουργήσει ως ασφαλέστερος δείκτης για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Παρά την επιλογή αυτή, συλλέγονται από τις DB1 και DB3 αναφορές και άλλα στατιστικά στοιχεία, όπως ο αριθμός των συνδέσεων (sessions).

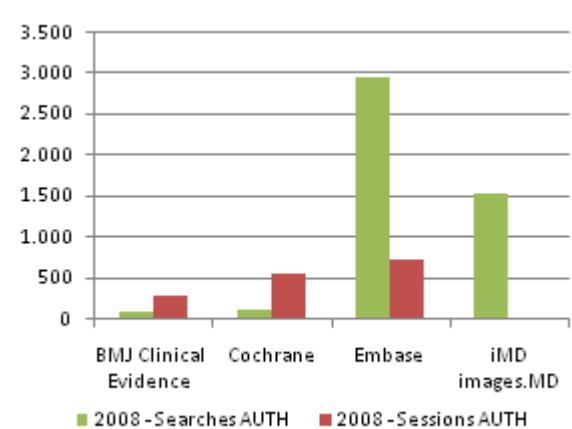
Γράφημα 3 Χρήση Βάσεων ΑΠΘ - αναζητήσεις

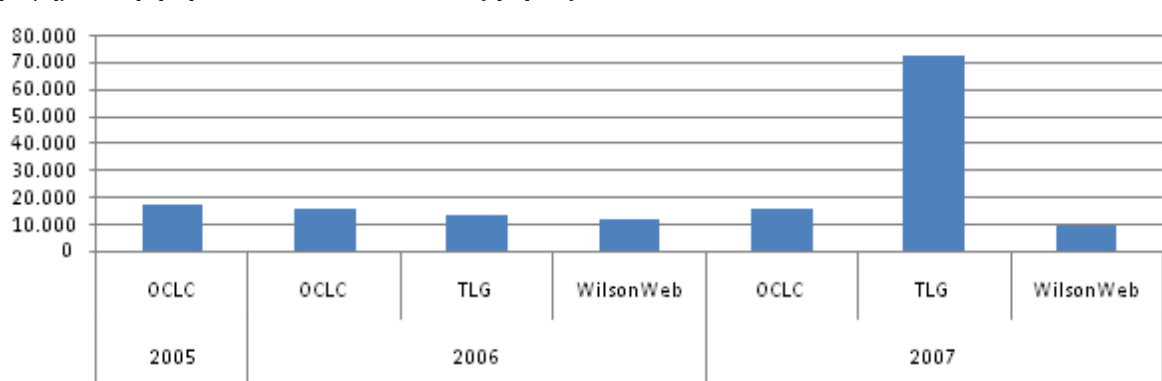
Γράφημα 4 Χρήση Βάσεων ΑΠΘ – αναζητήσεις ανα έτος

Γράφημα 5 Πλήθος αναζητήσεων και πλήθος συνδέσεων στις νέες Ιατρικές βάσεις ΑΠΘ

Γράφημα 6 Χρήση Βάσεων Heal Link - αναζητήσεις

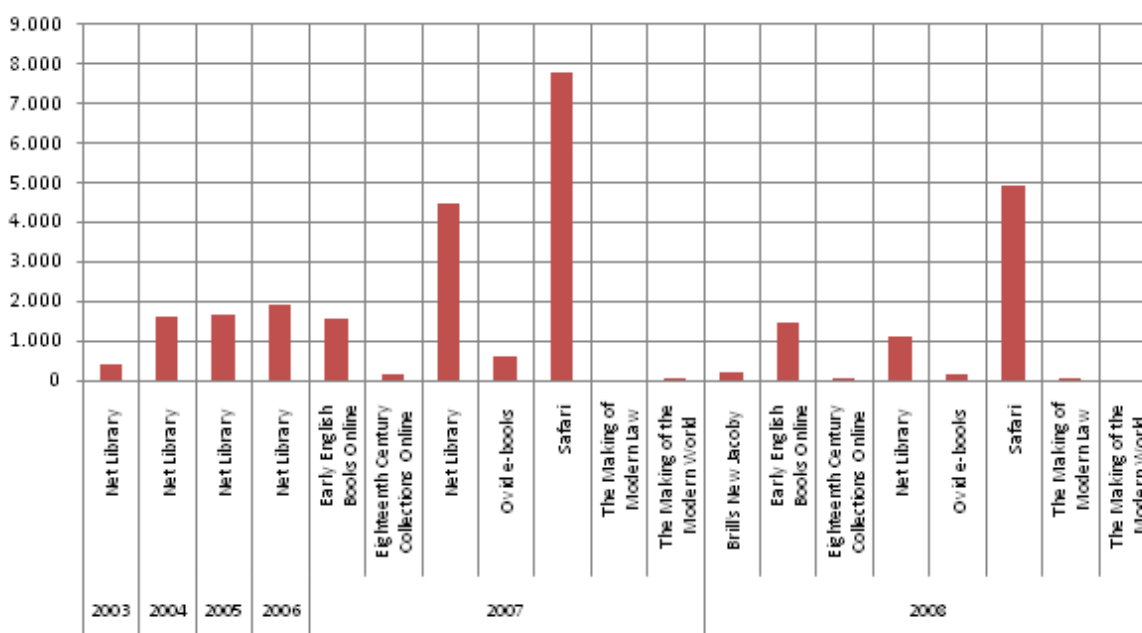
Η TLG περιελήφθηκε στις βάσεις παρόλο που προσφέρει πρόσβαση στο πλήρες κείμενο των πρωτότυπων εκδόσεων της αρχαίας ελληνικής γραμματολογίας, γιατί στα στατιστικά αναφέρεται μόνο ο αριθμός των successful requests (searches). Επίσης στις βάσεις του

HEAL-Link δεν υπάρχουν τα στατιστικά της Scopus μια που δε στάθηκε δυνατή η συλλογή στοιχείων με βάση το ΑΠΘ. Πάντως πιθανολογείται πως η βάση της Scopus θα έχει υψηλά ποσοστά χρήσης.

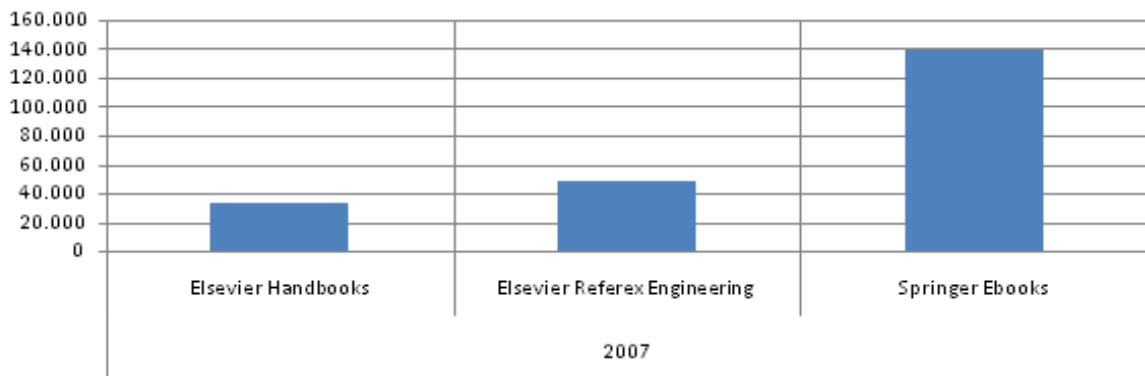
3.2.3. Ηλεκτρονικά Βιβλία

Στην αξιολόγηση της χρήσης των ηλεκτρονικών βιβλίων υπάρχουν δυσκολίες που οφείλονται τόσο στη διαφορετική θεματική κάλυψη που προσφέρουν οι συλλογές του ΑΠΘ και του HEAL-Link, όσο και στη διαφορετική κατηγορία υλικού που προσφέρουν (τρέχον –αρχαιακό υλικό). Οι συλλογές των ηλεκτρονικών βιβλίων του ΑΠΘ (EBO, Gale, Ovid, Wiley κ.λπ.) απευθύνονται και ενδιαφέρουν συγκεκριμένο θεματικό κοινό και κυρίως επιπέδου μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών. Επίσης, πολλές από τις συλλογές είναι διαθέσιμες από το Μάρτιο του 2007, με αποτέλεσμα να μην είναι προς το παρόν δυνατή η άντληση ασφαλών συμπερασμάτων. Πάντως, η μοναδικότητα και η σπουδαιότητα αυτών των συλλογών ηλεκτρονικών βιβλίων επιβάλλει την αντιμετώπισή τους ως σπάνιων συλλογών που συμπληρώνουν τις αντίστοιχες έντυπες του ΑΠΘ. Οι συλλογές ηλεκτρονικών βιβλίων του HEAL-Link (π.χ οι book-series του Springer ή οι συλλογές του Elsevier) καλύπτουν τις ανάγκες των θετικών και εφαρμοσμένων επιστημών, σε αντίθεση με τις εξειδικευμένες συλλογές του ΑΠΘ και λογικά παρουσιάζουν υψηλότερα στατιστικά χρήσης.

Γράφημα 7 Χρήση eBooks ΑΠΘ. Πετυχημένα αιτήματα τεκμηρίων (items requests)

Γράφημα 8 Χρήση eBooks Heal-Link. Πετυχημένα αιτήματα τεκμηρίων (items requests)

3.2.4. Άλλες παράμετροι

Κατά την παρουσίαση και αποτίμηση της χρήσης των ηλεκτρονικών πηγών του ΑΠΘ λαμβάνονται υπόψη και άλλοι παράγοντες, όπως ενέργειες ενημέρωσης για την ύπαρξη εξειδικευμένων ηλεκτρονικών πηγών στα ενδιαφερόμενα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας, οι συνήθειες των μελών αυτών όσον αφορά το ηλεκτρονικό υλικό και την αξιοποίησή του, και φυσικά οικονομικές συνιστώσες.

Είναι γνωστό πως μια καλή αγορά αποδίδει όταν ακολουθείται από ένα πλάνο προώθησης που θα το υλοποιούν αξιόπιστα και εκπαιδευμένα άτομα. Η Βιβλιοθήκη του ΑΠΘ αναγνωρίζοντας ότι η επιτυχία των υπηρεσιών της δεν μπορεί να ξεφύγει από βασικούς κανόνες του marketing (βλ. σχετικά Kotler & Levy, 1969), συνέστησε μία οργανωμένη ομάδα εκπαίδευσης με στόχο τη διαρκή προσφορά σεμιναρίων προς τους χρήστες σε ευέλικτες μορφές· επίσης μέσω της υπηρεσίας ηλεκτρονικών μαθημάτων όπου οι υπηρεσίες και οι ηλεκτρονικές πηγές φτάνουν και στα μέλη ΔΕΠ και στους φοιτητές που χρησιμοποιούν το ηλεκτρονικό μάθημα. Τέλος συντάχθηκε ένας σύντομος οδηγός χρήσης των ηλεκτρονικών πηγών και διανεμήθηκε επίσημα σε όλα τα μέλη ΔΕΠ.

Ανασταλτικοί παράγοντες στις παραπάνω προσπάθειες και στη χρήση των ηλεκτρονικών πηγών αποτελούν το μέγεθος του ΑΠΘ και οι ερευνητικές συνήθειες των μελών του. Μία γενιά καθηγητών παραδοσιακά γαλουχημένων έχει συνηθίσει να εργάζεται με ένα συγκεκριμένο τρόπο χρησιμοποιώντας αποκλειστικά έντυπο υλικό με συγκεκριμένα βιβλία, περιοδικά, κ.ά. μακριά από τις προκλήσεις των καιρών. Οι προπτυχιακοί φοιτητές δε χρησιμοποιούν αρκετά τις ηλεκτρονικές πηγές μια που ο αριθμός των εργασιών που καλούνται να παραδώσουν είναι περιορισμένος· οι περισσότεροι αρκούνται στη χρήση του δημόσιου καταλόγου. Σιγά-σιγά βέβαια η νοοτροπία αλλάζει και σε αυτό παίζει ρόλο η επερχόμενη αξιολόγηση των Ιδρυμάτων και η ανανέωση του διδακτικού προσωπικού με αντικειμενικά κριτήρια που ακολουθούν διεθνείς πρακτικές. Επίσης τόσο οι νέοι καθηγητές όσο και οι νεοεισερχόμενοι φοιτητές ηλικιακά ανήκουν στη λεγόμενη 'Δικτυακή Γενιά – Net Generation, η οποία επιδεικνύει ενδιαφέρον και άνεση στη χρήση ηλεκτρονικών πηγών (Lippincott, 2005, σσ. 13-2).

3.3. Αποτίμηση στατιστικών στοιχείων

3.3.1 Συσχέτιση στατιστικών στοιχείων με πληθυσμό του ΑΠΘ

Για λόγους ορθής διαχείρισης του προϋπολογισμού της βιβλιοθήκης, συχνά γίνονται συνδυασμοί των συλλεχθέντων στατιστικών στοιχείων χρήσης των πηγών με συγκεκριμένα οικονομικά μεγέθη. Για παράδειγμα, υπολογίζεται το κόστος ανά χρήση (cost per use) ή το κόστος ανά έρευνα (cost per search) ως ένδειξη για το αν η συνδρομή μίας συγκεκριμένης πηγής φαίνεται να είναι επικερδής και χρήσιμη ή όχι. Οι ενδείξεις

αυτές δεν αποτελούν πάντοτε κριτήριο συνέχισης ή διακοπής μια συνδρομής, καθώς πάντα λαμβάνεται υπόψη ότι κάποιες συγκεκριμένες συνδρομές καλύπτουν εξειδικευμένες ανάγκες μικρού αριθμού χρηστών και πρέπει να διατηρούνται ακόμη και αν παρουσιάζουν χαμηλά ποσοστά χρήσης.

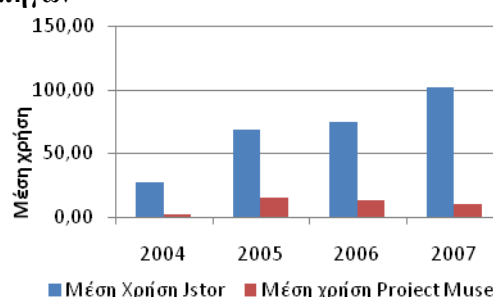
Για την αριθμητική απόδειξη αυτής της πραγματικότητας, η Μονάδα Δικτυακού Τόπου επέλεξε το συσχετισμό στατιστικών αναφορών χρήσης με τον αριθμό των χρηστών στον οποίο απευθύνεται κάθε πηγή (εν μέρει αυθαίρετα). Η θεματική κατηγοριοποίηση των πηγών γίνεται ανά σχολή και έπειτα ο αριθμός των χρηστών υπολογίζεται από τους πληθυσμούς της κάθε σχολής. Συχνά ως πληθυσμός επιλέγεται το άθροισμα του άκρως διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού (μέλη ΔΕΠ, μεταπτυχιακοί φοιτητές και υποψήφιοι διδάκτορες). Παραδείγματα συσχέτισης της χρήσης μια πηγής και τον αριθμό των χρηστών στον οποίο απευθύνονται παρουσιάζονται στους παρακάτω πίνακες. Συχνά τα στατιστικά στοιχεία συσχετίζονται με την αύξηση των μελών ΔΕΠ, μεταπτυχιακών και διδασκόντων που σημειώνεται από χρονιά σε χρονιά. Παρακάτω παρουσιάζονται τρία παραδείγματα.

Στο πρώτο παράδειγμα επιλέχθηκαν οι συλλογές περιοδικών JSTOR και η ProjectMuse. Για την πρώτη περιμένουμε να τη χρησιμοποιεί κατά 75% τα τμήματα της φιλοσοφικής, το υπόλοιπο 20% οι θετικές επιστήμες και 5% των επιστημών υγείας. Για τη δεύτερη κατά σχεδόν 100% η χρήση της αφορά στις σχολές της Φιλοσοφικής. Έτσι υπολογίζουμε σταθμισμένους μέσους όρους (weighted average) χρήσης για τη βάση αυτή.

Πίνακας 2 Μέση χρήση Jstor & ProjectMuse σε σχέση με τους χρήστες της Φιλοσοφικής

Έτος	Σύνολο Χρηστών	Χρήση Jstor	Μέση Χρήση Jstor	Χρήση Project Muse	Μέση χρήση Project Muse
2004	1.818	49.982	27,49	3.148	1,73
2005	1.359	93.152	68,54	20.650	15,19
2006	1.904	142.697	74,95	24.434	12,83
2007	2.107	216.708	102,85	21.790	10,34

Γράφημα 9 Παράδειγμα αξιολόγησης χρήσης πηγών

Ένα δεύτερο παράδειγμα αφορά την εξειδικευμένη βάση DiscoveryGate την οποία κατά βάση χρησιμοποιούν οι χρήστες στις σχολές χημείας και φαρμακευτικής (πίνακας 2). Διαπιστώνεται ότι η μέση χρήση/χρήστη είναι 20 έρευνες κάτι που αλλάζει τελείως τα συμπεράσματα γι' αυτή τη βάση σε σχέση με τη σύγκριση με το σύνολο των χρηστών του ΑΠΘ. Ενώ στο τελευταίο παράδειγμα (πίνακας 3) επιλέγεται η βάση της MLA την οποία κατά βάση τη χρησιμοποιούν οι χρήστες της Φιλοσοφικής και μας δίνει μια ιδιαίτερα χαμηλή μέση χρήση / χρήστη, 0.60 έρευνες. Κάτι ανάλογο μπορεί να γίνει σ' όλες τις πηγές και να οδηγήσει σε ποικίλα συμπεράσματα για τη μέση χρήση των πηγών και σε ανάλογες αποφάσεις για την ανάπτυξη της συλλογής.

Πίνακας 2 Μέση χρήση της βάσης DiscoveryGate σε σχέση με τους χρήστες των Σχολών Χημείας και Φαρμακευτικής

Τμήματα στα οποία αναφέρεται η βάση	Μέλη ΔΕΠ	Masters	PhD	Σύνολο Χρηστών
Τμήμα Φαρμακευτικής	27	41	18	86
Τμήμα Χημείας	100	127	67	294
Σύνολα	127	168	85	380
Χρήση Discovery Gate 2007-2008				
		Μέση Χρήση Discovery Gate ανά χρήστη		
7777		20,47		

Πίνακας 3 Μέση χρήση της MLA σε σχέση με τους χρήστες της Φιλοσοφικής

Τμήματα στα οποία αναφέρεται η βάση	Μέλη ΔΕΠ	Masters	PhD	Σύνολο Χρηστών
Τμήμα Φιλολογίας	69	227	136	432
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας	63	209	230	502
Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής	26	428	61	515
Τμήμα Ψυχολογίας	24	102	41	167
Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας	34	32	83	149
Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας	27	182	53	262
Τμήμα Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας	16	1	12	29
Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας	18	0	33	51
Σύνολα	277	1181	649	2107
Χρήση MLA International Bibliography 2006-2007	Μέση Χρήση MLA International Bibliography ανά χρήστη			
2627	0,60			

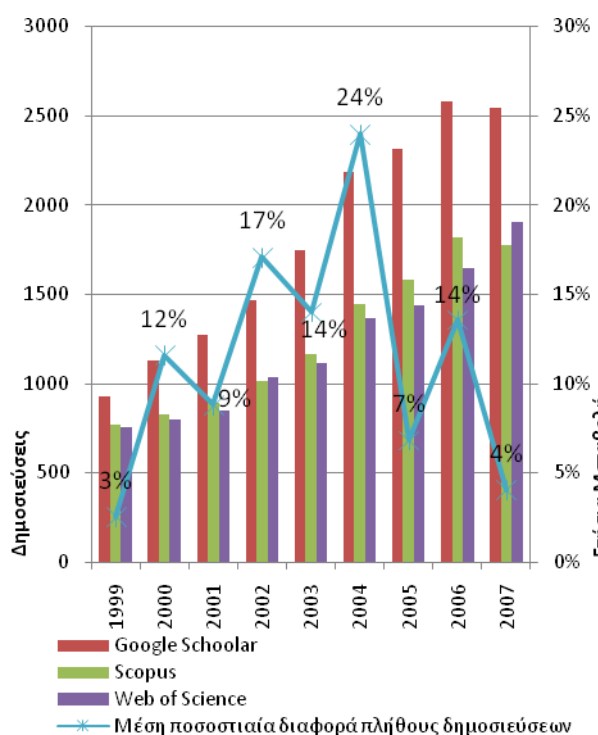
3.3.2. Συσχέτιση των στοιχείων χρήσης με τις δημοσιεύσεις των μελών ΔΕΠ

Οι στατιστικές αναφορές χρήσης των ηλεκτρονικών πηγών μπορούν και πρέπει να αξιοποιούνται όχι μόνο για εσωτερικές διεργασίες διοίκησης και οργάνωσης της βιβλιοθήκης του ΑΠΘ, π.χ. ανάπτυξη συλλογής, υπηρεσιών εκπαίδευσης, ενεργειών προώθησης και οικονομικού ελέγχου της βιβλιοθήκης. Μπορούν και πρέπει να αξιοποιούνται, σε συνδυασμό με άλλες πληροφορίες, στην παρακολούθηση του αν και κατά πόσο η βιβλιοθήκη τελικά υλοποιεί το βασικό της στόχο, την υποστήριξη, δηλαδή, της επιστημονικής και ευρύτερης ακαδημαϊκής κοινότητας του Ιδρύματος. Κύρια καθήκοντα του επιστημονικού προσωπικού αποτελούν η δημιουργία γνώσης μέσω ερευνών και η μεταλαμπάδευση αυτής της γνώσης μέσω της διδασκαλίας και των δημοσιεύσεων (Rohe, 1998). Σημειώνεται πως, αν και για την αξιολόγηση του διδακτικού έργου ενός Ακαδημαϊκού Ιδρύματος απαιτείται ένα πλήθος δεικτών αποτίμησης και στοχευμένες έρευνες (π.χ. ερωτηματολόγια, Focus group, προσωπικές συνεντεύξεις κλπ), η μονάδα δικτυακού τόπου επέλεξε την προσέγγιση του ερευνητικού έργου του ΑΠΘ με βάση τον αριθμό των δημοσιεύσεων των μελών ΔΕΠ.

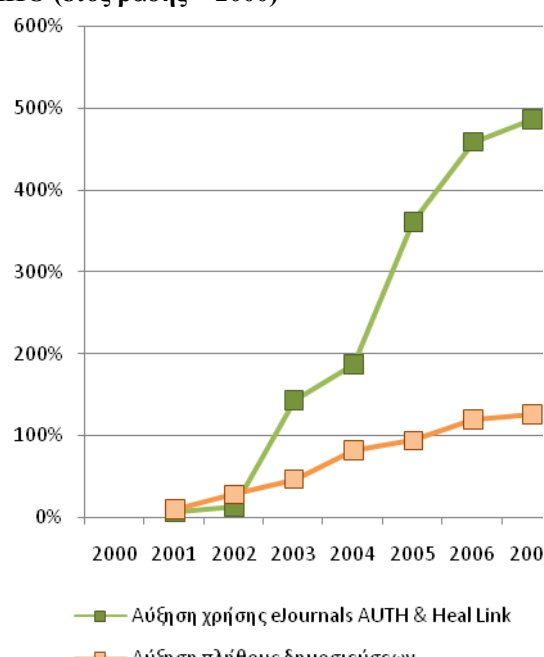
Η βιβλιοθήκη είναι πια εμπλουτισμένη με μεγάλο όγκο ηλεκτρονικού υλικού και παράλληλα προσφέρει σχετικές υπηρεσίες υποστήριξης, όπως δικτυακό τόπο, εξατομικευμένα εκπαιδευτικά σεμινάρια, διαδανεισμό. Τα μέλη ΔΕΠ του ΑΠΘ, επομένως, και οι επιστημονικοί συνεργάτες τους (ερευνητές, υποψήφιοι διδάκτορες, κ.ά.) έχουν πια στη διάθεσή τους εργαλεία έρευνας και υπηρεσίες που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ισάξια με ανάλογα ιδρύματα του εξωτερικού. Το ερώτημα παραμένει αν αυτή η επένδυση χρόνου και χρήματος τελικά αποφέρει τα αναμενόμενα. Πράγματι, όπως φαίνεται από το ρυθμό αύξησης των δημοσιεύσεων των μελών του ΑΠΘ που από το 2000 και μετά ολοένα αυξάνεται (γράφημα 10) οι επενδύσεις της βιβλιοθήκης σε ηλεκτρονικές πηγές και υπηρεσίες έχει αρχίσει να αποφέρει καρπούς (γράφημα 11). Ειδικά την τετραετία 2000-2004, περίοδος που συμπίπτει με τις μεγάλες αγορές ηλεκτρονικών πηγών του ΑΠΘ και HEAL-Link, η ποσοστιαία διαφορά των δημοσιεύσεων είναι κάθε χρόνο ανοδική. Για την ακρίβεια των δεδομένων η συλλογή στατιστικών στοιχείων σχετικά με τις δημοσιεύσεις μελών του ΑΠΘ πραγματοποιήθηκε με τρία εργαλεία ταυτόχρονα, τη Web of Science, τη Scopus και το Google Scholar. Αξίζει να σημειωθεί επίσης ότι ο αριθμός των δημοσιεύσεων αποτελεί δείκτη που προσμετρείται στην αξιολόγηση των πανεπιστημίων όλου του κόσμου (Institute of Higher Education, Shanghai Jiao Tong University, 2008). Σημειώνεται ότι το ΑΠΘ από το 2004

κατατάσσεται σταθερά στα πρώτα 400 πανεπιστήμια του κόσμου (2004-391, 2005-388, 2006-388, 2007-392, 2008-391).

Γράφημα 10 Δημοσιεύσεις του ΑΠΘ. Πλήθος ανά βάση και μέση ετήσια μεταβολή

Γράφημα 11 Συσχετισμός αύξησης χρήσης eJournals και αύξησης πλήθους δημοσιεύσεων ΑΠΘ (έτος βάσης = 2000)

4. Επίλογος – Συμπεράσματα

Το σύνολο των ηλεκτρονικών πηγών που αγοράστηκαν στο ΑΠΘ έχει ως στόχο να αξιοποιήσει τους διαθέσιμους οικονομικούς πόρους ορθολογικά και να καλύψει σε συνδυασμό με τη συλλογή του HEAL-Link τις απαιτήσεις των χρηστών. Οι σχετικές αποφάσεις δεν λαμβάνονται αυθαίρετα, η βιβλιοθήκη δέχεται εισηγήσεις, αφουγκράζεται την αγορά και τις προκλήσεις των καιρών, ενημερώνεται, συμμετέχει σε συνέδρια και σε διεθνείς κοινοπραξίες για να χαράξει την πολιτική ανάπτυξη της συλλογής. Συγκεντρωτικά μπορούμε να πούμε ότι : ο αριθμός και το χρονικό βάθος κάλυψης των συλλογών έχει αυξηθεί σημαντικά. Η συλλογή του HEAL-link καλύπτει τον κύριο όγκο των αιτημάτων των χρηστών και η συλλογή του ΑΠΘ λειτουργεί συμπληρωματικά σε αυτήν. Το θεματικό βάθος κάλυψης της συλλογής έχει επεκταθεί προς όλες τις θεματικές κατηγορίες που καλύπτουν οι σχολές του ΑΠΘ και τέλος το είδος των πηγών έχει διευρυνθεί ακολουθώντας τις διεθνείς πρακτικές.

Ως επακόλουθο αυτών αποτελεί πρωταρχικό στόχο η διαθεσιμότητα και η ευκολία εύρεσης και χρήσης των πηγών μέσα στη λογική ότι όλα αυτά πρέπει κάπου ο χρήστης να τα εντοπίζει εύκολα και γρήγορα, λαμβάνοντας πάντα υπόψη ότι ο χρήστης λειτουργεί με τη λογική του Google. Γι αυτό το λόγο το σύνολο των πηγών είναι διαθέσιμο μέσω της ιστοσελίδας της βιβλιοθήκης <http://www.lib.auth.gr> με ευκρινείς και πολλαπλές επιλογές. Επίσης για να διευκολυνθεί ακόμη περισσότερο ο χρήστης ιδιαίτερα με την μεγάλη αύξηση του αριθμού των πηγών, αγοράζονται ή δημιουργούνται εργαλεία που απλοποιούν την έρευνα, συγκεντρωτικός κατάλογος περιοδικών, ενιαία αλφαβητική και θεματική λίστα βάσεων δεδομένων, μεταμηχανή αναζήτησης και μια σειρά από υπηρεσίες για τη διευκόλυνση στη χρήση και την ενημέρωση του.

Η δυνατότητα, επίσης, απομακρυσμένης σύνδεσης (remote access) είναι κάτι που εξυπηρετεί τους χρήστες μια που τους βγάζει από τα στενά όρια του τόπου και του χρόνου και συμβάλει θετικά στην αύξηση των στατιστικών χρήσης. Το πανεπιστήμιο παρέχει αυτή τη δυνατότητα με της υπηρεσίας VPN (Κέντρο Διαχείρισης Δικτύου ΑΠΘ) και της δράσης «Δίοδος».

Πρέπει λοιπόν οι χρήστες να γνωρίζουν τις πηγές, να τις χρειάζονται (π.χ αναγκαία συγγραφή εργασιών από καθηγητές και φοιτητές, χρήση βιβλιογραφίας για τα μαθήματα πέρα του ενός συγγράμματος κλπ), στη συνέχεια να τις εντοπίζουν εύκολα και όσο το δυνατόν συγκεντρωτικά, ώστε ως αποτέλεσμα να υπάρχουν τουλάχιστον οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την αύξηση της χρήσης τους.

Η συλλογή στατιστικών στοιχείων αποτελεί ένα δείκτη αξιολόγησης της επιτυχίας του υλικού (πολιτική ανάπτυξης) και των υποστηρικτικών υπηρεσιών (δικτυακός τόπος, εκπαίδευση, onlinereference, κ.ο.κ). Είναι βέβαιο ότι τα στατιστικά στοιχεία χρήσης προσφέρουν μια ποσοτική αποτίμηση των αγορών, η ποιοτική αποτίμηση όμως είναι πολύ δύσκολη κάτι που καθιστά την όλη διαδικασία της αξιολόγησης περίπλοκη και την κάνει να βασίζεται πολλές φορές και σε εικασίες. Δείκτες που χρησιμοποιούνται στο marketing, όπως αξία χρήσης, κόστος ανά έρευνα κλπ, και νούμερα με αυστηρά οικονομικά κριτήρια είναι δύσκολο να δώσουν σαφή συμπεράσματα. Για το μέγεθος του ΑΠΘ τα στατιστικά χρήσης, αν και παρουσιάζουν μια σταθερά αυξητική τάση, μπορεί να μην είναι τα αναμενόμενα. Όμως σε μια Ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και άλλες παράμετροι, εξειδικευμένες συλλογές με συγκεκριμένο κοινό, χρόνος συνδρομής, συμπληρωματικότητα με τη συλλογή του HEAL-Link κά. Αυτός είναι και ο λόγος που δεν αποτελούν το μοναδικό κριτήριο για τη λήψη αποφάσεων και μπορούν να χρησιμοποιηθούν πολλαπλά από διαφορετικές ομάδες εργασίας της βιβλιοθήκης εξυπηρετώντας ποικίλους στόχους. Για παράδειγμα διαφορετικά θα αξιοποιήσουν τα δεδομένα η μονάδα δικτυακού τόπου για τη μέτρηση της χρήσης των πηγών, η μονάδα εκπαίδευσης για τη οργάνωση σεμιναρίων, η μονάδα ηλεκτρονικών μαθημάτων για την προώθηση συγκεκριμένων ηλεκτρονικών πηγών στη διδασκαλία και διαφορετικά οι ιθύνοντες για την οικονομική διαχείριση της βιβλιοθήκης. Πάντως η αποτίμηση αποτελεί μία συνεχής διαδικασία και η βιβλιοθήκη του ΑΠΘ ανταποκρίνεται στην πρόκληση αυτή, μη διστάζοντας να αναθεωρήσει τις εκάστοτε επιλογές.

Η βιβλιοθήκη του ΑΠΘ σταθερά προσβλέπει στη δημιουργία ικανοποιημένων πελατών-χρηστών, οι οποίοι τελικά ενεργούν ως οι καλύτεροι διαφημιστές των επιλογών της σε αγορές υλικού και στην οργάνωση των υπηρεσιών.

Τελικός στόχος είναι να εξυπηρετεί συνεχώς και με επιτυχία την αποστολή της, την υποστήριξη του ερευνητικού και διδακτικού έργου του ΑΠΘ. Και όσο η έρευνα και η τριτοβάθμια εκπαίδευση εξελίσσονται μέσα σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, η βιβλιοθήκη του ΑΠΘ θα παρακολουθεί την πορεία της, θα κάνει την αυτοκριτική της και ανάλογα θα προσαρμόζεται στις επιταγές των καιρών.

5. Βιβλιογραφία

ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ, για τα έτη 2003 – 2007, Πίνακες 2.1, 3, 3Μ, 5Μ.
<http://www.statistics.gr> [Ημ/νία πρόσβασης 01-07-2008].

ΤΖΕΔΑΚΗ, Σ. and Κορφιάτη, Μαρίνα and Φράγκου-Μπάτσιου, Άννα and Δέρβου, Κλωντίνη (2000) *Πρόσβαση σε ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης μέσω του δικτύου*

- Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών : Στοιχεία Χρήσης. In Proceedings 9ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*, pp. 95-105, Αθήνα (GR).
- ANDERSON, C., 2006. *Electronic Resource Usage Statistics: Defining a Complex Problem*. <http://web.simmons.edu/~andersoc/erus/ERUSlandscape.doc> [Ημ/νία πρόσβασης 01-07-2008].
- CONYERS, A., 2006. Building on sand? Using statistical measures to assess the impact of electronic services. *Performance Measurement and Metrics*, **7**(1), σσ. 37-44.
- COUNTER PROJECT, 2005. *The COUNTER Code of Practice, Journals and Databases: Release 2*. http://projectcounter.org/r2/COUNTER_COP_Release_2.pdf [Ημ/νία πρόσβασης 01-07-2008].
- COUNTER PROJECT, 2006. *The COUNTER Code of Practice, Books and Reference Works: Release 1*. http://projectcounter.org/cop/books/cop_books_ref.pdf [Ημ/νία πρόσβασης 01-07-2008].
- COUNTER PROJECT, 2008. *COUNTER - Online Usage of Electronic Resources*. <http://projectcounter.org/> [Ημ/νία πρόσβασης 01-07-2008].
- INSTITUTE OF HIGHER EDUCATION, SHANGHAI JIAO TONG UNIVERSITY, 2007. *Academic Ranking of World Universities 2008: Ranking Methodology*. [http://www.arwu.org/rank2008/ARWU2008Methodology\(EN\).htm](http://www.arwu.org/rank2008/ARWU2008Methodology(EN).htm) [Ημ/νία πρόσβασης 20-08-2008].
- INTERNATIONAL COALITION OF LIBRARY CONSORTIA (ICOLC), 1998. *Guidelines for Statistical Measures of Usage of Web-based Indexed, Abstracted, and Full Text Resources*. <http://www.library.yale.edu/consortia/webstats.html> [Ημ/νία πρόσβασης 01-07-2008].
- KOTLER, P. and LEVY, S.J., 1969. Broadening the Concept of Marketing. *Journal of Marketing*, **33**(1), σσ. 10-15.
- LIPPINCOTT, J., 2005. Net Generation Students and Libraries. In: OBLINGER, D.G. and OBLINGER, J.L. (ed), *Educating the Net Generation* (Web version). EDUCAUSE. <http://www.educause.edu/books/educatingthenetgen/5989> [Ημ/νία πρόσβασης 01-07-2008].
- ROHE, T.A., 1998. How Does Electronic Publishing Affect the Scholarly Communication Process? *Journal of Electronic Publishing*, (Web version) **3**(3). <http://hdl.handle.net/2027/spo.3336451.0003.308> [Ημ/νία πρόσβασης 01-07-2008].